

Konference Svět 2030, Litoměřice, říjen 2022

Rozhovor s Michalem Brožou, vedoucím Informačního centra OSN v České republice

Pane Brožo, v Organizaci spojených národů působíte od roku 1995 v různých pozicích. Co vás k práci v OSN přivedlo? Pamatujete si, kdy jste se pro ni rozhodl? A jakým tématem jste se po nástupu do OSN zabýval?

Byla to shoda mnoha různých okolností. Studoval jsem informační vědu a politologii na Univerzitě Karlově a na univerzitě v Amsterdamu jsem se věnoval širšímu spektru sociálních věd včetně mezinárodních vztahů. Měl jsem za sebou cesty po cizích krajích a poznávání vzdálených kultur. V době, kdy nabídka přišla, probíhala válka v bývalé Jugoslávii a OSN v souvislosti s tím byla v Evropě hodně diskutována – v dobrém i zlém. Práci pro globální systém jsem považoval za velkou výzvu. Objevila se šance – nebyla to sice vysněná práce, ale vzhledem k mým zájmům a dosavadním zkušenostem se mi to zdálo cool. Velké, globální, bohulibé a zároveň kontroverzní. Mým úkolem bylo od samého začátku hledat cesty, jak složitá témata spojená s globální organizací komunikovat; v té první fázi to byla hlavně zmíněná válka v Jugoslávii.

Působil jste v řadě zahraničních misí. Je něco, co vás překvapilo, co vám z těchto misí nejvíce utkvělo v paměti?

Mise jsou specifická práce. Často v těžkých, někdy až extrémních podmínkách, daleko od všeho. Od vlastního způsobu života, od rodiny, kamarádů, kultury. Mise OSN jsou hlavně o pomoci civilnímu obyvatelstvu nacházejícímu se

v krajní ekonomické, sociální i politické situaci. Nemůžete se vyhnout pocitu skutečného misionáře, který dělá dobro a zachraňuje svět. Čím dříve vás tento pocit opustí, tím lépe pro všechny včetně vás. Je to profesionální práce, která ovšem vyžaduje nejen praktické nebo technické dovednosti, ale i schopnost empatie, solidarity vůči těm, jimž pomáháte, i vůči těm, s nimiž na tom pracujete. A to jsou lidé doslova z celého světa. Musíte mít schopnost se adaptovat a být dostatečně odolný. Jen tak lze odvést maximum a alespoň malým dílem přispět ke stabilizaci válkou nebo nějakou jinou katastrofou postižených zemí. Nejvíce mi utkvělo v paměti, kolik fantastických lidí můžete během takové práce potkat. Jak mezi místními obyvateli, tak mezi spolupracovníky z OSN i mezinárodních nevládních organizací.

V rámci OSN se specializujete na problematiku komunikace globálních rizik, mezi kterou se bezesporu řadí i ochrana vody a vodních zdrojů. Dokážete posoudit, kam se za dobu vašeho působení v OSN tato komunikace posunula?

Voda je jednou ze tří hlavních věcí nutných k přežití. Její význam je každému zřejmý. V bohatých státech jsme si zvykli, že dostupnost kvalitní vody není žádný problém. Pro 800 milionů lidí to ale problém je a téměř dvě miliardy lidí používají vodu z nebezpečných zdrojů. Problém vody se v posledních letech dramaticky zhoršuje vlivem klimatické krize. Pokud se nepodaří zabránit oteplení

nad 1,5 stupně, bude se tzv. vodní stres dotýkat nás všech. Někde a někdy to bude příliš málo vody, jindy a na jiných místech příliš mnoho. Zápavy, zvýšená hladina oceánu. Deset procent populace světa žije v nízké položené pobřežních oblastech. Pokud bude současný trend pokračovat, budou si muset hledat nová útočiště. Některá místa na Zemi se stanou neobyvatelnými kvůli teplotě, ale také kvůli nedostupnosti vody. Voda musí být důvodem k větší spolupráci mezi státy, často však vidíme opak. To znamená, že problematika vody má také silný bezpečnostní aspekt. Kritická je i situace vodního ekosystému. Za posledních 300 let ze světa zmizelo 85 procent mokřadů.

Na 34. zasedání OSN o vodě bylo členskými zeměmi odsouhlaseno, že tématem Světového dne vody pro rok 2023 bude „Urychlování změn prostřednictvím partnerství a spolupráce“. Co vy osobně očekáváte od tohoto tématu a jak může diskuze o něm dále posunout globální vnímání ochrany vody a vodních zdrojů?

Z vývoje posledních desetiletí vyplývá, že v propojeném světě nelze existovat bez globální spolupráce. Realita je ovšem jinde. Covid ukázal, že státy mají tendenci řešit společné problémy buď individuálně, případně bilaterálně, nebo v koordinaci se spřízněnými státy. Na problémy 21. století to už však nestačí. Ruská válka proti Ukrajině či dlouhodobý růst napětí mezi dvěma hlavními velmocemi – USA a Čínou – posiluje riziko geopolitické konfrontace. Svět ale potřebuje víc kooperace i koordinace a silnější globální instituce. Zcela jistě silnější a současnému světu odpovídající OSN. Proto potřebujeme zkvalitnit, prohloubit a rozšířit spolupráci, včetně ochrany a managementu vod. Spolupráce je klíčovým slovem pro 21. století.

Jedním z hlavních témat dnešní doby jsou koronavirus SARS-CoV-2 a epidemiologická situace. Zaznamenal jste při diskuzích na úrovni OSN zvýšený zájem o téma monitoringu odpadních vod coby média pro odhad vývoje epidemiologických situací?

S covidem, ale i s klimatickou krizí nebo růstem globální populace souvisí i zvýšení rizika ohrožení globálního zdraví. A to je spojeno i s tématem odpadních vod. Odpadní voda nemůže být nahlížena jako odpad, ale jako zdroj. Znovu platí, že jsme doslova odsouzeni ke spolupráci, abychom společně problémy dokázali skutečně řešit. Rozvoj spolupráce v oblasti odpadních vod, hygieny a sanitace je klíčový. Vždyť na světě žije 3,6 miliardy lidí buď bez záchodu, nebo používají záchody, jež nejsou napojeny na bezpečný systém kanalizace. To je obrovský problém pro zdraví lidí i pro životní prostředí.

Dalším tématem je rusko-ukrajinský konflikt. V tomto kontextu se hodně píše i o škodách na životním prostředí. Je možné popsat, nakolik se OSN v dnešní době angažuje v otázce životního prostředí, potažmo ochrany vod a vodních zdrojů v tomto konfliktu?

To je obrovské téma na samostatný rozhovor. Program OSN pro životní prostředí (UNEP) vydal na podzim loňského roku první zprávu mapující problémy životního prostředí v souvislosti s válkou. Je to zatím předběžný souhrn a práce na vyhodnocení a plánu řešení pokračují. Ukrajina se kvůli válce potýká s mnoha souběžnými environmentálními krizemi, ať už jde o problematiku chemických látek, munice a vojenského materiálu, znečišťujících látek, škod na infrastruktuře, včetně vodohospodářských, energetických nebo odpadových systémů, ale např. i o skladování pohonných hmot. Jenom vyhodnocení všech škod bude obrovský úkol. Stejně tak vypracování plánů na obnovu. Musím dodat, že povinnost chránit životní prostředí v době ozbrojeného konfliktu se odráží v mezinárodním právu, včetně Charty OSN nebo Ženevských úmluv, a je žádoucí, aby v této oblasti bylo dosaženo spravedlnosti.

Je známo, že se angažujete v edukativních a výchovných aktivitách na úrovni škol. Jste dlouholetým partnerem a podporovatelem konference „Úspěch pro každého žáka“, kam mimo jiné patří i téma „Děti jako spolu-tvůrci budoucnosti“. Vnímáte posun ve vývoji tématu ochrany životního prostředí na úrovni středních a základních škol, respektive co by bylo z vašeho pohledu vhodné ještě změnit ve školních osnovách v oblasti ochrany životního prostředí?

Ten posun je jednoznačný a velký z pohledu kvality i kvantity. Především v oblasti vzdělávání o změně klimatu nastal velký boom. Vycházejí nové publikace (jedna nová o klimatických řešeních jde brzy do tisku, těším se na ni), vznikají programy a metodiky, je tady řada aktivních učitelů a učitelek (včetně iniciativy „Učitelé za klima“), mnoho škol se tématu chopilo velmi energicky. Jsme již ale tam, kde bychom měli být? Zdaleka ne. Klima se musí dostat na vrchol politické agendy, teprve potom uvidíme žádoucí dopad na vzdělávání o klimatu.

Prozradte čtenářům našeho časopisu, čím se aktuálně zabýváte a co vás čeká v roce 2023?

Naše priority pro letošní rok zůstanou podobné jako v loňském roce. Ukončení války proti Ukrajině, včetně ochrany uprchlíků z Ukrajiny, ale i dalších konfliktů ve světě, změna klimatu – v březnu uspořádáme s českými partnery tiskovou konferenci ke zveřejnění závěrečné syntézy 6. hodnotící zprávy IPCC –, ochrana biodiverzity. Dále rovnost žen a mužů, problematika násilí na ženách a dívkách, ochrana lidských práv – letos si připomeneme 75. výročí přijetí Všeobecné deklarace lidských práv –, Cíle udržitelného rozvoje a mnoho dalších témat. Nekončící válka v Sýrii, zhoršující se situace v Afghánistánu. V rámci České republiky budeme dál udržovat a prohlubovat spolupráci především se školami a nevládními organizacemi, ale i s dalšími institucemi a podniky státního i soukromého sektoru.

Za všechny zmíním jeden projekt, který mi dělá velkou radost. Už popáté na konci letošního roku udělíme společně s Učenou společností ČR Cenu za komunikaci změny klimatu. Je určena pro vědce a odborníky za jejich osvětovou činnost. Je to náš malý příspěvek k posílení klimatické akce, k přemostování názorových rozdílů a k podpoře kultury kritické diskuze v rámci různých vědních oborů v Česku.

Děkuji za čas, který jste našemu rozhovoru věnoval.

Ing. Josef Nistler

Michal Broža

Michal Broža, narozen 13. května 1965 v Sušici, vystudoval Univerzitu Karlovu v Praze a University of Amsterdam v Nizozemsku. Od roku 1995 působil v OSN v různých pozicích. Od roku 2004 je vedoucím Informačního centra OSN v Praze. Účastnil se misí v Africe a pracovních pobytů v bývalé Jugoslávii a na Blízkém východě. Pracoval rovněž jako konzultant Světové banky a výzkumník v soukromém sektoru. Specializuje se na problematiku OSN, komunikaci globálních rizik a megatrendů. Je autorem a spoluautorem publikací a článků týkajících se těchto oblastí a věnuje se lektorské činnosti.

